

Інструктивно-методичні матеріали до підготовки підсумкового контролю

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль успішності студента (залік) має форму комплексного завдання, яке складається з таких частин:

1. 2 теста на платформі Moodle за змістом всього курсу. Кожен тест містить 20 теоретичних питань
2. Практичного / творчого завдання з інтерпретації й оцінки теоретичних положень та лінгвістичного аналізу, підготовленого у вигляді презентації.

З метою якісної підготовки рекомендовано повторити такі питання:

Мовознавство як гуманітарна наука.

Об'єкт, предмет, мета, завдання та термінологічний апарат мовознавства. Евристичність та історична спадкоємність мовознавства. Складові частини мовознавства: теорія мови, історія лінгвістичних учень, методи лінгвістичних досліджень. Зв'язки мовознавства з іншими галузями знань. Фундаментальне та прикладне мовознавство.

Історіографія лінгвістики як складова частина теорії мови.

Предмет, завдання і проблеми лінгвістичної історіографії. Загальна та конкретна лінгвістична історіографія. Основні поняття: лінгвістичний напрям, лінгвістична школа., наукова традиція, лінгвістична традиція, етап / період у розвитку лінгвістики. Чинники формування лінгвістичних традицій (мовна основа і взаємодія з іншими мовами; синхронія-діахронія; формування норми; вимоги до опису мови; обсяг дослідження мови). Періодизація лінгвістичних учень.

Виникнення та розвиток лінгвістичних традицій.

Лінгвістична історіографія. Реалізація завдань лінгвістичної історіографії. Поняття лінгвістичної традиції. Періодизація лінгвістичних учень: систематизація теорій мови та різноманіття підходів до її інтерпретації. Головні лінгвістичні традиції. Чинники формування традицій. Антропоцентричний характер лінгвістичних традицій. Спільні характеристики та розбіжності в тлумаченнях лінгвістичних проблем. Антична лінгвістична традиція. Середньовічна лінгвістична традиція.

Методологія, методика і методи дослідження мови.

Метод як система правил і прийомів вивчення мовних явищ. Методика – сукупність методів виконання дослідження. Методологія – учення про науковий метод пізнання. Загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, спостереження, експеримент, моделювання. Огляд конкретних наукових (лінгвістичних) методів.

Основні методи дослідження мови та мовлення.

Основні методи дослідження мови: описовий, порівняльно-історичний, зіставний (порівняльне, контрастивне та конфронтативне дослідження);

етимологічний аналіз; реконструкція мови), структурний (дистрибутивний аналіз, аналіз за безпосередніми складниками, трансформаційний аналіз, компонентний аналіз). Дослідні методи вивчення мови в синхронному та діяхронному вимірах.

Античні теорії мови.

Протолінгвістика: накопичення знань про мовні явища. Головні лінгвістичні традиції античності (спільне та відмінне; вплив на подальший розвиток мовознавства). Філософські проблеми мови. Проблеми граматики: Восьмикнижжя Паніні. Розвиток граматичних понять в Греції. Граматичні категорії. Стоїцизм: лектон та аномалії. Олександрійська школа про аналогії та аномалії. Розвиток граматичних понять в Римі. Розвиток лексикології та лексикографії. Етимологізація й систематизація слів.

Концепції Середньовіччя та становлення мовознавства як самостійної науки.

Періодизація та загальна характеристика середньовічних концепцій мови. Занепад Античності та розквіт релігій – потужні стимули створення алфавітів. Види писемності. Практичний та теоретичний напрямки лінгвістичних учень. Схожі та відмінні ознаки античних та середньовічних концепцій мови. Проблеми філософії мови в концепціях теологів Середньовіччя. Герменевтика та екзегетика – дисципліни тлумачення текстів. Виникнення і розвиток нової лінгвістичної традиції: арабська мовознавча концепція. Середньовічна лексикографія. Середньовічна граматика. Проблеми мови в епоху Відродження.

Європейська лінгвістична традиція і розвиток порівняльно-історичного мовознавства.

Витоки порівняльно-історичного мовознавства. Основоположники: Ф. Бопп, Р. Раск, Я. Грім, О. Востоков. Компаративні дослідження А. Шлейхера.

Лінгвофілософські концепції мови у ХІХ ст.

Філософія мови В. фон Гумбольдта: розуміння мови як діяльності; еволюція і прогрес в мові; вчення про антиномії; концепція внутрішньої форми. В. фон Гумбольдт як засновник теоретичного мовознавства. Натуралізм А. Шлейхера та організмична метафора мови. Психологічний напрям в мовознавстві. Психологія народів. Мова як психофізична діяльність людини. Філософія мови О.О. Потебні.

Молодограматизм та пошуки нових підходів до мови протягом к. ХІХ-поч. ХХ ст.

Лейпцизька, Московська та Казанська школи молодогограматиків. Лінгвістичні дослідження І. Бодуена де Куртене: статика мови; вчення про фонему; типологічні дослідження. Школа «слів та речей». Теорія змішання мов, двомовність, географічна безперервність мови та інші проблеми в працях Г. Шухардта. Механізм мовної експресії в естетичній філософії мови К. Фослера.

Витоки, напрями та школи структурно-функціонального мовознавства.

Учення Ф. де Сосюра. Копенгагенська, Празька та Лондонська школи.

Американська лінгвістична традиція.

Лінгвістика США 20-50 рр. ХХ ст. Дескриптивізм (Ф. Боас). Типологічні та етнолінгвістичні аспекти вивчення мови у працях Е. Сепіра. Гіпотеза лінгвістичного релятивізму.

Основні проблеми теоретичного мовознавства.

Природа мови. Концепції визначення мови. Форма існування мови: мова, мовлення, мовленнєва діяльність. Знаковий характер мови. Мова як суспільне явище. Система і структура мови. Синтагматико-парадигматична модель мови. Співвідношення мови і мислення. Мовна динаміка, зміни і розвиток мови. Форма і зміст мови. Мовна типологія.

Міждисциплінарний характер сучасного мовознавства та методи дослідження.

Соціолінгвістичні методи. Психолінгвістичні методи. Математичні методи. Використання комп'ютера в лінгвістичних дослідженнях. Концептуальний аналіз. Дискурс-аналіз.

Мова як особлива знакова система.

Актуальність і міждисциплінарність проблеми знакової природи мови. Семіозис (знакова ситуація). Поняття, напрями вивчення і типи знаків. Лінгвосеміотика та суміжні галузі. Концепції знаків (Дж. Пойнсот, Ч. Пірс, Ч. Морріс, Г. Фреге). Погляди на мовний знак О. Потебні та Ф. Фортунатова. Мовний знак в концепції Ф. Де Сосюра. Сучасні погляди на знак. Специфіка мовного знака. Типи знаків та їх мовні маніфестації: індекс, ікона, символ. Теорія іконічності. Основні семіотичні функції слова: предметна, дефінітивна, зображальна.

Зміни та розвиток мови.

Зміни і розвиток. Прогрес та регрес в мові. Стадіальність мовних змін. Джерела, чинники, закони та темпи мовних змін. Принципи історії мови Г. Пауля.

Мова і мислення.

Характер людського мислення. Типи мислення та їх віддзеркалення в мові. Мова і свідомість. Мова і пізнання. Антропоморфізм пізнання. Мова і картина світу. Когнітивна лінгвістика. Теорія концептуальної метафори та її значення для сучасних лінгвістичних досліджень. Психолінгвістика. Нейролінгвістика.

Мова і суспільство. Мова і культура.

Соціальна природа мови. Мовні контакти і взаємодія мов. Суперстрат, субстрат, адстрат. Двомовність та перемикання кодів. Національні мови. Поняття мовної норми. Соціальна типологія та функційне різноманіття мов. Етнолінгвістика і лінгвокультурологія. Культурні домінанти і ключові слова. Коди культури та принципи концептуалізації світу.

Прикладне мовознавство.

Комп'ютерна лінгвістика. Лінгвістична експертиза тексту. Соціолінгвістика. Психолінгвістика.